

หลักสูตรอิสลามศึกษา
พุทธศักราช 2546

สำหรับ
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

กระทรวงศึกษาธิการ

๑/๕
๑๕-๑๒-๕๕

หลักสูตรอิสลามศึกษา

พุทธศักราช 2546

สำหรับ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

กระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 445/2546 ลงวันที่ 30 เมษายน 2546	
เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546	
ความนำ	1
หลักการ	3
จุดหมาย	3
โครงสร้าง	4
การจัดหลักสูตร	7
การจัดเวลาเรียน	8
การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	9
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	9
การจัดการเรียนรู้	10
สื่อการเรียนรู้	13
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	14
เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรอิสลามศึกษา	16
เอกสารหลักฐานการศึกษา	16
การเทียบโอนผลการเรียน	16
การพัฒนาศักยภาพครู	17
การจัดหลักสูตรของสถานศึกษา	17
การกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน	22

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ วท ๔๔๔/๒๕๔๖

เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖

เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้นับถือศาสนาอิสลาม เป็นไปตามความต้องการของ
ผู้เรียน ชุมชน เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
พ.ศ. ๒๕๓๔ และมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนั้น
จึงให้ยกเลิก คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วท ๕๗๕ / ๒๕๔๐ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น
(อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๔๐ คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วท ๕๗๖ / ๒๕๔๐ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตร
อิสลามศึกษาตอนกลาง (มุดะวะฮฺซิฎเราะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๔๐ และคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วท ๑๓๑
๒๕๒๕ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลายในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม แล้วให้ใช้
หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖ ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่งฯ นี้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลาม ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นไป ตามกำหนดเวลาดังนี้

ปีการศึกษา ๒๕๔๖ ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖ เฉพาะชั้นตอนต้น
ปีที่ ๑, และ ๔ ชั้นตอนกลางปีที่ ๑ และชั้นตอนปลายปีที่ ๑

ปีการศึกษา ๒๕๔๗ ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖ ในชั้นตอนต้น
ปีที่ ๑ - ๒, ๔ - ๕ ชั้นตอนกลางปีที่ ๑ - ๒ และชั้นตอนปลายปีที่ ๑ - ๒

ปีการศึกษา ๒๕๔๘ ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๖ ทุกชั้นเรียน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีความประสงค์ จะจัดการศึกษาอิสลามศึกษาแตกต่าง
ไปจากหลักสูตรนี้ให้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการเป็นราย ๆ ไป

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจในการยกเลิก เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง มาตรฐานการเรียนรู้อ
ะวะรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษาได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖

(นายทองพล อติเรกสาร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ความนำ

อิสลามให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อมุสลิมมีความรู้เกี่ยวกับศาสนาแล้วจะก่อให้เกิดผลดีในการดำรงชีวิต เนื่องจากหลักการอิสลามเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมให้เป็นคนดี มีสติปัญญา กระทำความดี ละเว้นความชั่ว เพื่อเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ อัลลอฮ์ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลอะลัก อายะฮ์ที่ 1-5 ความว่า

จงอ่านเถิด ในนามพระนามแห่งองค์อภิบาลของเจ้า ผู้ทรงบันดาล
พระองค์ทรงบันดาลมนุษย์จากก้อนเนื้อ (ที่วิวัฒนาการจากก้อนเลือด จากอสุจิ เป็นลำดับ)
จงอ่านเถิด และองค์อภิบาลของเจ้า ผู้ทรงเอื้อเฟื้อยิ่งนัก
ซึ่งทรงสอนความรู้ด้วยปากกา
พระองค์ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้

ท่านรอซูล ได้กล่าวในประเด็นการศึกษาเช่นกัน ความว่า
การศึกษาเป็นสิ่งบังคับสำหรับมุสลิม (ชายและหญิง)

(รายงานโดยอะหมัดและอิบนุนาญะฮ์)

หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามปัจจุบันมี 2 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2535
2. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮ์) หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุดะวัชชีญะฮ์) พุทธศักราช 2540 และหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาเวียฮ์) พุทธศักราช 2523

จากการติดตามและรับฟังความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามปรากฏว่า หลักสูตรทั้ง 2 ไม่เอื้อในการจัดการเรียนการสอนให้สมบูรณ์กล่าวคือ

หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 มีเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาเทียบเท่ากับระดับอิสลามศึกษาตอนต้นเท่านั้น ส่วนหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2532 นั้น มีเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาเทียบเท่าระดับอิสลามศึกษาตอนกลางเท่านั้น ยังขาดเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาตอนปลาย ซึ่งตามข้อเท็จจริงเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาในหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 นั้น ควรจะเป็นระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง และเนื้อหาในหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2535 นั้น ควรจะเป็นระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย

ส่วนหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้นและตอนกลาง พุทธศักราช 2540 และหลักสูตรอิสลาม พุทธศักราช 2523 นั้น ปรากฏว่า ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

นอกจากนั้น ทั้ง 3 หลักสูตรได้กำหนดเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่สามารถจะยืดหยุ่นได้ จึงเป็น ปัญหาสำหรับการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น เมื่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ประกาศใช้แล้ว ปรากฏว่าหลักสูตรดังกล่าวมีโครงสร้างยืดหยุ่นได้ทั้งด้านสาระ เวลา และการ จัดการเรียนรู้ ฉะนั้น เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานดังกล่าว จึงจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ตอนปลาย พุทธศักราช 2535 และหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น ตอนกลาง พุทธศักราช 2540 และ ตอนปลาย พุทธศักราช 2523

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างสรรค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนั้น มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดไว้ว่าการ จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มา ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาอิสลามศึกษามีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้จัดการศึกษาเน้นความรู้คู่คุณธรรม จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรอิสลามศึกษาไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาที่มุ่งให้ผู้ muslim ทุกคนได้รับการศึกษาด้านอิสลามศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนถือปฏิบัติหลักการอิสลามในการดำรงชีวิต
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรจัดการศึกษาทุกรูปแบบครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรอิสลามศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อศาสนาอิสลาม โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์และรอซูลปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลามตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. สามารถให้ความคิดเห็นและเหตุผลในการวินิจฉัย พิจารณาปัญหาต่าง ๆ โดยปราศจากความงมงาย มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ
3. มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาศาสนา ภาษาอาหรับ ภาษามลายู และวิทยาการต่าง ๆ สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของสังคมมุสลิมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
4. มีความภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. มีความสามัคคี รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข
6. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักการอิสลาม
7. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
8. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
9. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

โครงสร้าง

เพื่อให้สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรของสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรอิสลามศึกษา ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย ปีที่ 1 - 3

b-3-3

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มศาสนาอิสลาม

2.2 กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม

2.3 กลุ่มภาษา

หลักสูตรอิสลามศึกษากำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต

วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเอง

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่มที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาอิสลามศึกษา

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาอิสลามศึกษา

2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 6 อิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 3 และอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 3

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ในสถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3)	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350-500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2 - 2.5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 2 (อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4-6)	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 350-500 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2 - 2.5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 3 (อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3)	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 500-650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 2.5 - 3 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 4 (อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3)	มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าปีละ 650 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าวันละ 3 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษา ในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษา

ช่วงชั้น	อิสลามศึกษาตอนต้น (อับดีคาอียะห์)		อิสลามศึกษา ตอนกลาง (มุตะวัชชีญะฮ์)	อิสลามศึกษา ตอนปลาย (ชานาอียะห์)
	ช่วงชั้นที่ 1 อต. 1 - อต. 3	ช่วงชั้นที่ 2 อต.4 - อต.6	ช่วงชั้นที่ 3 อก.1 - อก.3	ช่วงชั้นที่ 4 อป. 1 - อป. 3
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่ม				
กลุ่มศาสนาอิสลาม	◆	◆	◆	◆
กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม	◆	◆	◆	◆
กลุ่มภาษา	◆	◆	◆	◆
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	✱	✱	✱	✱
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 350-500 ชม.	ประมาณปีละ 350-500 ชม.	ประมาณปีละ 500-650 ชม.	ไม่น้อยกว่า ปีละ 650 ชม.

- หมายเหตุ
- แต่ละช่วงชั้น เปิดสอนสัปดาห์ละ 5 - 6 วัน
 - ◆ สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
 - ✱ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจาก 3 กลุ่ม และการพัฒนาตนตาม ศักยภาพ

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรอิสลามศึกษา เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นถึงชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด หรือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1

หลักสูตรอิสลามศึกษา ที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจัดการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม

เอกลักษณะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 3 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 (อต. 4 - อต. 6) ช่วงชั้นที่ 3 (อก. 1 - ออก. 3) และช่วงชั้นที่ 4 (อป.1 - อป.3) และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 (อต. 1 - อต. 3) นั้น ยังไม่ควรให้เลือกรายวิชาที่เข้มข้นขึ้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 3 กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ถึงอิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1 - 3 จัดเป็นหน่วยกิตดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 อิสลามศึกษาตอนต้น 1 - 6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาอิสลามศึกษา หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารและพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 - 3 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการ เพื่อให้เกิดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

การจัดเวลาเรียนสำหรับช่วงชั้นที่ 1 และ 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1 - 3 และปีที่ 4 - 6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 2 - 2.5 ชั่วโมง สำหรับช่วงชั้นที่ 1 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1 - 3 ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในโรงเรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนวิชาอื่นได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษามลายูและภาษาอาหรับ ด้านการอ่าน และการเขียน ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน และการเขียน จึงควรใช้เวลาประมาณ 50 % ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกวิชา ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4 - 6 การคิดเวลาเรียนในกลุ่มภาษามลายูและภาษาอาหรับ อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณ 40 % ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกวิชา ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มภาษากลุ่มศาสนาอิสลาม ยังคงเป็นสาระการเรียนรู้ที่ควรจัดเวลาให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งในช่วงชั้นอิสลามศึกษาตอนกลางและตอนปลาย

ในช่วงชั้นที่ 3 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 - 3 การกำหนดสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ควรจัดเวลาเรียนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ในช่วงชั้นที่ 4 อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1 - 3 ซึ่งจะเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา ให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และค้นหา “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่ ๆ” บางรายวิชาที่น่าสนใจหรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป

การจัดเวลาเรียนในช่วงชั้นที่ 3 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1 - 3 จะจัดเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 2.5 - 3 ชั่วโมง

ส่วนช่วงชั้นที่ 4 อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีการคิมนำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต โดยใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต โดยมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง

ในการจัดเวลาเรียนดังกล่าว ใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบที่มีสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาในการจัดการเรียนรู้ตามสถานการณ์ และโอกาสที่จะเอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาต่อทางด้านศาสนาในประเทศ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ และการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบหลักสูตรอิสลามศึกษา ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้อิสลามศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มสาระศาสนาอิสลาม

สาระที่ 1 : อัลกุรอาน และฮัตต์ฟิซรี

มาตรฐาน สอ 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักการอ่าน และหลักการอรรถาธิบาย

อัลกุรอาน สามารถท่องจำอรรถาธิบาย และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

มาตรฐาน สอ 1.2 : ยึดมั่นในหลักคำสอนอัลกุรอาน และนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : อัลฮะดีษ

มาตรฐาน สอ 2.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญ หลักการอัลฮะดีษ สามารถท่องจำอัลฮะดีษ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

มาตรฐาน สอ 2.2 : ยึดมั่นหลักคำสอนอัลฮะดีษ และปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิต

๒ 4. อัลฟิฮรี
สาระที่ ๕ : อัลฟิฮรี

มาตรฐาน สอ 3.1 : เข้าในกฎ หลักการ และบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอียาคาต มุอามาลาต มุนากาฮาต และญินายาต เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

มาตรฐาน สอ 3.2 : เห็นคุณค่า ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำมาวิเคราะห์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุและผล

๕ 3. อัลอะกีละฮ์
สาระที่ ๕ : อัลอะกีละฮ์

มาตรฐาน สอ 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญ หลักฐานของหลักการศรัทธาและโทษของการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ การสืบสภาพของการเป็นมุสลิมเพื่อเป็นบ่าวที่ยำเกรง และภักดีต่ออัลลอฮ์

มาตรฐาน สอ 4.2 : ยึดมั่นในหลักการศรัทธา นำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และสามารถแก้ปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม

สาระที่ 5 : อดตาริก

มาตรฐาน สก 1.1 : เข้าใจความหมายความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อิสลาม
สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่าง
เป็นระบบ และประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน สก 1.2 : เข้าใจประวัติศาสตร์อิสลามในท้องถิ่นและภูมิภาค มีความภาคภูมิใจในการ
ใช้ชีวิตชีวิตตามแนวทางของอิสลาม

สาระที่ 6 : อดอักลา

มาตรฐาน สก 2.1 : เข้าใจประวัติศาสตร์อิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ
ประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้
อย่างสันติสุข

มาตรฐาน สก 2.2 : ยึดมั่นและปฏิบัติจริยธรรมอิสลามในการดำรงชีวิต

กลุ่มสาระภาษา

สาระที่ 7 : ภาษาอาหรับ

มาตรฐาน อม 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟัง ดู พูด อ่าน และเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการ
ใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้ ค้นคว้า ตีความบทบัญญัติอิสลามและ
สื่อความหมาย

สาระที่ 8 : ภาษามลายู

มาตรฐาน อม 2.1 : เข้าใจกระบวนการฟัง ดู พูด และเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้
ภาษามลายูเพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมาย และค้นคว้า ความรู้จากแหล่ง
วิทยาการ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้
ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า
ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม
ธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการ การจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกองค์รวมของการบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

วิธีการจัดการเรียนรู้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องการอาบน้ำละหมาด เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้จริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครูผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอนอัลฟิกฮฺ เรื่อง การดูแลเวลาละหมาดจากเงา ครูผู้สอนอีกคน สอนคณิตศาสตร์ เรื่อง วัฏระยะโดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่ง อาจให้ผู้เรียนเรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา เป็นต้น

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจะจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนภาษาอาหรับและภาษามลายู จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษาคำศัพท์ภาษา

มลายูและภาษาอาหรับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนอัลอะเกีตะฮฺ จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แล้วสรุปความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับหลักการอัลอะเกีตะฮฺ ผู้สอนอัตตารีค ให้ผู้เรียน ค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนอัลฟิฆฺจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการ รักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องสุจริต เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครู ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนบูรณาการเป็น โครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้ หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอน เคยสอนแยกกันนั้นมาร่วมเป็น เรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอน เป็นต้น เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการ เน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรม กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอาหรับและภาษามลายู เป็นต้น

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 อีสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองต่อความสนใจของ ผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลานั้นไม่ ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ในครบทุกกลุ่มสาระใน ลักษณะบูรณาการที่มีภาษาอาหรับและภาษามลายูเป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความ สนุกสนาน ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร ทักษะพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ ความเป็นมนุษย์และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 อีสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่คนสนใจบ้าง มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิด ทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้ว นำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 อีสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มี หลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ มาก ขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อ เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 อีสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหยุ่นวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศ มาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และอื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่าน่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาอิสลามศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ในอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น ๆ

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ครูใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จำต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน จุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือมุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ / เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียน ครูผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอน จะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน / กลุ่มให้เกรดหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อดูความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นรายชั้นปี และช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่าน

มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินใหม่

การประเมินคุณภาพระดับเขตพื้นที่ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นอิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 3 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 6 อิสลามศึกษาตอนกลาง ปีที่ 3 และอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 3 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับเขตพื้นที่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรอิสลามศึกษา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนจะสามารถจบการศึกษาได้ 3 ช่วง คือ จบชั้นอิสลามศึกษาตอนต้น จบชั้นอิสลามศึกษาตอนกลาง และจบชั้นอิสลามศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนผ่านการศึกษาระดับช่วงชั้น ตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1-2 , 3 และ 4

ช่วงชั้นที่ 1 - 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 และ 4-6 (อิบตีดาอียะห์)

ช่วงชั้นที่ 3 อิสลามศึกษาตอนกลางปีที่ 1-3 (มุดะวัชชีฎะฮ์)

ช่วงชั้นที่ 4 อิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 (ชานาอียะฮ์)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงพัฒนาการด้านต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

ทั้งนี้ จะมีการกำหนดเอกสารหลักฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องใช้เหมือนกันเพื่อ ประโยชน์ในการสื่อความเข้าใจที่ตรงกัน และการส่งต่อ ได้แก่ เอกสารแสดงผลการเรียนรู้ เอกสาร แสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาอิสลามศึกษา โดยจะกำหนดแนวทางการ ดำเนินงานในรายละเอียดต่อไป

การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ มาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใด หลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอน สถานศึกษาสามารถดำเนินการ ได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนใน ด้านต่าง ๆ
2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบการสัมภาษณ์ ฯลฯ
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติได้จริง

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงกำหนด

การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพของครู ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียน การสอน การวัดและการประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความ สนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียน การสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการ พัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการสอนเป็นทีม การมีครูพี่เลี้ยง ครูทำ หน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ล้วนเป็นกระบวนการที่สถานศึกษา ต้องพัฒนาสร้างสรรค์ให้ เป็นระบบ โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมด้วยนวัตกรรมหลากหลาย ผู้เรียนมีระบบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ของสถาบันราชภัฏ มหาวิทยาลัย และชมรมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วย พัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาที่มี มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้

เนื่องจากหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ

การจัดหลักสูตรของสถานศึกษา

1. หลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาเป็นชุมชนของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลผลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น มัสยิด หน่วยงาน และสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

2.1 หลักสูตรของสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียน และพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและรวมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2.2 หลักสูตรของสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นผลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ถ้าคัดค้านลัทธิการแบ่งแยกและการสร้างกฏตายตัว ควรพัฒนาความรู้สึกระมัดระวังและความเข้าใจ

หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระและทั้งเข้าใจในความรับผิดชอบชั่วดี

3. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรจะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามและเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษาเอง ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรดังนี้

3.1 กำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคต โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับกาลสมัยและทัศนคติของอิสลาม ในการสร้างหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน สถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้เรียน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน จัดทำ แผนกลยุทธ์ / แผนปฏิบัติการ และการติดตามผลตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรอิสลามศึกษาที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สารการเรียนรู้ สื่อ การเรียนการสอน การประเมินผลการติดตาม การรายงาน ฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบการมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนคณะครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองต่อความต้องการของชุมชน

3.2 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นให้เป็นรายปี / รายภาค พร้อมกำหนดความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอน และครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการ โครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน แฟ้มสะสมผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งโรงเรียน เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้ และความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้รายปี / รายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มต่าง ๆ จากหลักสูตรอิสลามศึกษา วิเคราะห์และกำหนดสาระการเรียนรู้ และความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้เป็นรายปี / รายภาค ทั้งนี้ ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย และพิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นข้อเรื่อง

3.4 การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้และความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้รายปี / รายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายครูผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่า ผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นชั้นอิสลามศึกษาตอนต้น

3.5 แนวทางการจัดหลักสูตรของสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ดำเนินไปได้ดีบรรลุตามที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

3.5.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้รายปี โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นจุดหมายการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปี หรือภาคนั้น

การกำหนดความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้มข้น (Honour Course) เพิ่มขึ้น ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค โดยวิเคราะห์จากความคาดหวังหรือผลการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และของชุมชน

3) กำหนดเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น ดังนี้

- ช่วงชั้น อต. 1-3 อต. 4-6 และ อค. 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี สำหรับช่วงชั้นที่ 3 ออก. 1-3 อาจกำหนดเป็นรายภาคได้ และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

- ช่วงชั้น อป. 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาคสำหรับช่วงชั้นอิสลามศึกษาตอนปลายปีที่ 1-3 ใช้เกณฑ์การพิจารณา ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นซึ่งใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาค สาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ 1) 2) และ 3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาเลือกที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น กำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาค ของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปี / รายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ มากำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

3.5.2 การจัดกิจกรรมพัฒนา

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรมวิชาการ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

- 2) จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังอบรมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกรการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
- 4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกรการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม
- 5) การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

3.5.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ

ในแต่ละภาคเรียน/ปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี / รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวม ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

3.5.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรายบุคคลได้ โดยนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาพัฒนา และการรายงานผลการจัดการเรียนรู้และการนำผลการวิจัยไปใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วน ทุกฝ่าย ในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่น โดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมจำเป็นต้อง มีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษามีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่าย มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ **ช่วยเหลือ ส่งเสริม** และสนับสนุนการวางแผน และดำเนินงานการจัดการศึกษาให้ **มีคุณภาพอย่างแท้จริง**

การกำกับ **ติดตาม ประเมินผล**และรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไก **หนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา**ให้เป็นที่มาตามที่มีมาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบ**เครือข่าย ครอบคลุม**ทั้งหน่วยงานภายใน และภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่ และสถานศึกษา **ในรูปแบบของคณะกรรมการ**ที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการ **กำหนดดูแลและประเมินผล** ต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไป **ทราบ** เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับ เขตพื้นที่และสถานศึกษา